

Nr 122.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statligt borgensåtagande för viss skuldförbindelse av Svenska skifferoljeaktiebolaget.

(1:a avd.)

I propositionen nr 213 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 2 april 1954, föreslagit riksdagen medgiva att staten må i enlighet med vad departementschefen i förberörda statsrådsprotokoll förordat ställa borgen för lån, som Svenska skifferoljeaktiebolaget må erhålla av Kooperativa förbundet i samband med uppförande av en ammoniakfabrik i Kvarntorp.

Svenska skifferoljeaktiebolagets produktion omfattar i första hand olja, bensin, gasol och svavel. Därutöver producerar bolaget vissa kvantiteter skiffergas och ånga. Bolaget har sedan flera år haft uppmärksamheten riktad på frågan om den lämpligaste och ur ekonomisk synpunkt gynnsammaste användningen av sistnämnda överskottsprodukter. År 1951 anmälde bolaget, att förhandlingar upptagits med Kooperativa förbundet om ett samgående i syfte att på basis av skiffergasen uppta framställning av kalksalpeter i Kvarntorp. Vid anmälan av denna fråga i proposition 1952: 100 framhöll departementschefen, att han ansåg det välbetänkt, att bolaget på längre sikt och på rimliga villkor säkerställde avsättningen av sina biprodukter och att ett samarbete med andra industriföretag därvid kunde vara lämpligt. Departementschefen uttalade emellertid samtidigt att det då framlagda förslaget med hänsyn till bl. a. vad som anförts vid remissbehandlingen torde få underkastas viss överarbetning, som krävde ytterligare förhandlingar med Kooperativa förbundet, varför definitiv ställning då icke kunde tas till frågan.

Vid de fortsatta förhandlingar, som sedermera ägt rum, har parterna enats om att välja andra former för samarbetet än de ursprungligen tänkta. Man har därvid övergivit tanken att inom ett av Kooperativa förbundet och skifferoljebolaget ägt bolag uppta kalksalpeterstillverkning i Kvarntorp. Avsikten är nu att skifferoljebolaget i Kvarntorp skall producera ammoniak, vilken transporteras till Kooperativa förbundets dotterföretag Aktiebolaget Svenska salpeterverken i Köping, för att där utnyttjas för framställning av kalksalpeter. Skifferoljebolaget skall för ändamålet i Kvarntorp uppföra en ammoniakfabrik med en årskapacitet av omkring 22 000 ton ammoniak. Medel till uppförande av ammoniakfabriken — anläggningskostnaderna beräknas till ca 20 milj. kronor — skall skifferoljebolaget erhålla genom ett 10-årigt amorteringslån från Kooperativa förbundet. Skifferoljebolaget skall förbinda sig att till salpeterverken leverera ammoniakfabrikens produktion och salpeterverken utfästa sig att motta leveranserna. Ammoniakpriset

grundas på den beräknade tillverkningskostnaden för ammoniak på koksbas. Skifferoljebolaget har nu anmält, att Kooperativa förbundet dels önskar statens borgen för det lån, som förbundet skall lämna skifferoljebolaget, dels begär en garanti för att ammoniakfabrikens drift upprätthålles under avtalstiden, d. v. s. i första hand tio år.

Departementschefen hyser alltjämt den uppfattning, som han gav uttryck åt vid anmälan år 1952 av skifferoljebolagets tidigare framställning i ämnet, nämligen att det ur allmän försörjnings- och beredskapssynpunkt bör hälsas med tillfredsställelse, att den inhemska produktionen av kvävegödselmedel erhåller ett bredare underlag. Departementschefen fäster härvid vikt vid det förhållandet, att förbrukningen inom landet av kvävegödselmedel sedan flera decennier och icke minst under senare år undergått en successiv stegring. Det torde ej finnas skäl anta att konsumtionsstegringen i fortsättningen skulle upphöra. Främst vill departementschefen emellertid betona angelägenheten av att på ett ekonomiskt försvarbart sätt tillvarata gasen i Kvarntorp.

För skifferoljebolagets del synes departementschefen den träffade preliminära överenskommelsen innebära en fullt godtagbar lösning av frågan om avsättning av bolagets överskottsproduktion av gas och ånga. Enligt vad departementschefen inhämtat av utredningsmaterial, som bolaget under hand förebragt, innebär prissättningen för den ammoniak, som skifferoljebolaget skall leverera, dels full täckning för samtliga driftskostnader, dels en lämpligt avvägd ersättning för kapitalkostnader, dels därutöver ett icke oväsentligt överskott. Enligt överenskommelsen åligger det ej skifferoljebolaget eller staten att anskaffa kapital för uppförande av den planerade ammoniakfabriken; nyinvesteringarna i Kvarntorp skall finansieras genom lån från Kooperativa förbundet. Departementschefen anser sig böra tillstyrka, att staten ställer borgen för ifrågavarande lån, som nu beräknas till 20 milj. kronor, eller det högre belopp, vartill anläggningskostnaderna kan komma att uppgå.

Från Kooperativa förbundets sida har vidare framställts önskemål om garanti för att ammoniakfabriken ej nedläggs under avtalsperioden. I anledning härav framhåller departementschefen, att han anser sig böra utgå från — såsom för övrigt förutsatts vid anmälan av frågan om nedsättning av bensinskatten för skifferoljebolagets del i proposition nr 112 till årets riksdag — att skifferoljebolaget, med hänsyn till den ur bl. a. beredskaps- och forskningssynpunkt betydelsefulla verksamhet bolaget bedriver, kommer att bestå som ett normalt långtidsföretag. Skulle emellertid de ekonomiska förutsättningarna för fortsatt drift vid skifferoljebolaget radikalt förändras, vilket departementschefen icke för närvarande har anledning räkna med, kan frågan om att nedlägga verksamheten möjligen komma att aktualiseras. Ifrågavarande garanti innebär i och för sig ej hinder härför, då ammoniakfabriken efter viss komplettering kan drivas på koksbas, oberoende av förnödenheter från skifferoljebolaget. I sådant fall skulle staten kunna åsamkas kostnader för komplettering av ammoniakfabriken. Risken för att en sådan situation skall inträda måste vägas mot de fördelar som överenskom-

melsen med Kooperativa förbundet otvivelaktigt medför. Enligt departementschefens mening är risken icke av sådan karaktär, att det finns anledning att avstå från överenskommelsen med Kooperativa förbundet.

Utskottet vill erinra om att utskottet i sitt av 1949 års riksdag godkända utlåtande nr 148 angående skifferoljebolagets framtida verksamhet framhöll, att det borde undersökas, om icke samarbete i en eller annan form med den kemisk-tekniska industrien inom landet kunde åstadkommas. Det föreliggande förslaget står i överensstämmelse härmed. Genom detsamma skulle frågan om avsättning av bolagets överskottsproduktion av gas och ånga finna en lösning. Vidare skulle, såsom departementschefen framhållit, den inhemska produktionen av kvävegödselmedel erhålla ett bredare underlag, vilket ur allmän försörjnings- och beredskapssynpunkt bör tillmätas betydelse. Enligt det utredningsmaterial, som ställts till utskottets förfogande, äro de ekonomiska kalkylerna för det tilltänkta företaget tillfredsställande.

Vid nu angivna förhållanden och med hänsyn till vad i ärendet i övrigt upplysts, anser utskottet sig böra tillstyrka, att staten ställer borgen för belopp, motsvarande anläggningskostnaderna för uppförande av ammoniakfabriken, vilka kostnader för närvarande beräknas till 20 miljoner kronor.

Till vad departementschefen anfört i garantifrågan kan utskottet ansluta sig. Utskottet vill härvid särskilt understryka departementschefens uttalande, att ifrågavarande garanti icke i och för sig innebär något hinder mot ett nedläggande av verksamheten vid skifferoljeverket, därest så skulle befinnas lämpligt, enär ammoniakfabriken efter viss komplettering kan drivas på koksbas, oberoende av förnödenheter från skifferoljebolaget.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva, att staten må i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 2 april 1954 förordat ställa borgen för lån, som Svenska skifferoljeaktiebolaget må erhålla av Kooperativa förbundet i samband med uppförande av en ammoniakfabrik i Kvarntorp.

Stockholm den 11 maj 1954.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 121.

Reservation

av herrar *Lundgren* och *Wedén*.